

УДК 338.24:658.15(477)

DOI: <https://doi.org/10.37000/ebbsl.2024.06.08>

Ольга Петренко,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства,
Одеський державний аграрний університет
ORCID 0000-0001-9722-3785
leka_m@ukr.net

Аліса Шевченко,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства,
Одеський державний аграрний університет
ORCID 0000-0002-3581-7884
Alisochka1978@gmail.com

Юлія Михайлова,
здобувачка освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальність 051 «Економіка»,
Одеський державний аграрний університет
michajlowa435@gmail.com

Сергій Кушніренко,
здобувач освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальності 051 «Економіка»,
Одеський державний аграрний університет
sergey.kushnirenko.4411@gmail.com

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Анотація

В статті досліджується фактори та сучасні виклики, які суттєво стримують розвиток та зростання дохідності українських підприємств. Виділено ключові детермінанти. Розглянуто успішні кейси подолання сучасних викликів ТОВ «Дельта Вілмар Україна». Зазначено, що в напрямку сталого розвитку економіки України курс має бути направлений на екологічне виробництво. Виділено ключові інструменти підвищення дохідності підприємств в умовах невизначеності. Установлено принципи побудови організаційно-економічного механізму забезпечення дохідності підприємства: ефективність управління, зменшення кількості проміжних етапів, гнучкість у прийнятті рішень, компактність організаційної структури, прозорість та відкритість процесів, гармонійне поєднання державного регулювання з

саморегуляцією підприємства, а також відповідність умовам поточної соціально-економічної ситуації в країні.

Ключові слова: прибутковість, внутрішні фактори, зовнішні фактори, сучасні виклики, циркулярна економіка, фінансові результати, організаційно-економічний механізм.

UDC: 338.24:658.15(477)

Olga Petrenko,

candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department of Economic Theory and Economics
of Enterprises Odessa State Agrarian University
ORCID 0000-0001-9722-3785
leka_m@ukr.net

Alisa Shevchenko,

candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department of Economic Theory and Economics
of Enterprises Odessa State Agrarian University
ORCID 0000-0002-3581-7884
Alisochka1978@gmail.com

Yuliia Mykhailova,

student of higher education,
specialty 051 "Economics",
Odesa State Agrarian University
michajlowa435@gmail.com

Serhii Kushnirenko,

student of higher education,
specialty 051 "Economics",
Odesa State Agrarian University
sergey.kushnirenko.4411@gmail.com

CHALLENGES AND PROSPECTS FOR THE FORMATION OF ENTERPRISE PROFITABILITY IN UKRAINE UNDER CONDITIONS OF INSTABILITY

Abstract

The purpose of the article is the development of scientific and applied recommendations for increasing the profitability of Ukrainian enterprises in conditions of economic instability, focusing on the principles of the circular economy.

The scientific novelty. The article examines the factors and modern challenges that significantly hinder the development and growth of profitability of Ukrainian enterprises. Key determinants are highlighted. Successful cases of overcoming modern challenges of LLC "Delta Wilmar Ukraine" are

considered. It is noted that in the direction of sustainable development of the Ukrainian economy, the course should be directed towards ecological production. Key tools for increasing the profitability of enterprises in conditions of uncertainty are highlighted. The principles of building an organizational and economic mechanism for ensuring the profitability of the enterprise are established: management efficiency, reducing the number of intermediate stages, flexibility in decision-making, compactness of the organizational structure, transparency and openness of processes, harmonious combination of state regulation with self-regulation of the enterprise, as well as compliance with the conditions of the current socio-economic situation in the country.

Conclusions. In the context of economic instability and external threats, Ukrainian enterprises must implement new approaches to managing their financial efficiency. In particular, the key factors for increasing profitability are innovative solutions, effective cost management, and adaptation to changing market conditions. Special emphasis is placed on the need to diversify sources of income and modernize technological processes, which will help increase the competitiveness of enterprises. Given their practical significance, these measures will not only maintain a stable level of profitability, but also create new opportunities for development in an unstable economy. Integration of new technologies, search for new markets, and optimization of business processes can become key strategies for overcoming modern challenges.

Key words: profitability, internal factors, external factors, modern challenges, circular economy, financial results, organizational and economic mechanism.

Постановка проблеми. Сучасний стан підприємств в Україні, що опинилися в умовах повномасштабного військового вторгнення, пов'язаний з низкою безпрецедентних викликів. У цих умовах формування дохідності є одним із ключових аспектів забезпечення конкурентоспроможності та життєздатності підприємств. Невизначеність на внутрішніх і зовнішніх ринках посилює ризики, ускладнює процес прогнозування та планування діяльності, що впливає на прибутковість і фінансову стійкість.

Разом із цим, у таких умовах існують і перспективи, які можуть бути використані підприємствами для покращення своєї дохідності. Це включає розробку стратегій антикризового управління, диверсифікацію видів діяльності, впровадження інновацій, а також ефективне управління витратами. Важливим напрямком є впровадження циркулярної економіки, так як більшість українських підприємств продовжують працювати за лінійною моделлю "видобуток-виробництво-споживання-утилізація", що призводить до неефективного використання ресурсів та негативного впливу на довкілля.

Актуальність теми обумовлена необхідністю пошуку рішень для підвищення дохідності підприємств України, формування організаційно-економічного механізму забезпечення дохідності в умовах нестабільності та забезпечення стабільного економічного розвитку в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження теоретичних і практичних аспектів підвищення дохідності підприємств охоплює значну кількість наукових праць, опрацьованих такими вченими та економістами, як Портер М., Бажан О.П., С., Чіков І., Радько V., Маршалок М., Теплюк М., Christensen С.М., Гришова І.Ю., Яковенко А.О., Степанова М.М., Тюленєва Ю., Ренкас С. та інші.

В умовах економічної та політичної нестабільності посилюється необхідність пошуку нових джерел доходів, впровадження нових технологій та бізнес – моделей [1,2] в підприємствах з метою утримання своїх конкурентних позицій та підвищення прибутковості [3].

Дослідники все більше уваги приділяють потенціалу моделі ЦЕ для забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств [4].

Дослідження циркулярної економіки набувають особливої актуальності через необхідність переходу до більш ресурсоефективні моделі виробництва та споживання [5]. Багато наукових робіт присвячені аналізу бар'єрів та можливостей впровадження принципів циркулярної економіки в українських умовах.

Мета дослідження є розробка науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення рівня дохідності підприємств України в умовах економічної нестабільності, орієнтуючись на принципи циркулярної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключовою ознакою сучасного механізму господарювання в умовах глобальних змін є стимулювання виробників до їх ефективної діяльності через зростання економічних інтересів учасників. В сучасних реаліях господарювання та в умовах глобальних змін дана проблема потребує вирішення та уточнення та є не до кінця вивченою.

На основі проведеного нами аналізу трактування категорії «дохід» за літературними джерелами [6,7], запропонованих вітчизняними та зарубіжними науковцями, нами було сформульовано узагальнене визначення: «дохід - це кінцевий результат діяльності в грошовому виразі, отриманий від реалізації результатів бізнесу, величина яких корелює від факторів зовнішнього та внутрішнього середовища».

Тому доцільно далі сфокусуватись саме на розгляді (рис.1) факторів, що стримують зростання дохідності підприємств в Україні в сучасних умовах. Як засвідчує практика функціонування підприємств, є першого рівня підпорядкованості фактори, а ще є низка факторів другого порядку, які формують розмір дохідності будь якого підприємства. До факторів першого рівня слід віднести макроекономічні та галузеві (зовнішні), а до факторів другого порядку – внутрішні.

Саме розуміння ступеню дії та впливу зазначених факторів дає змогу бізнесу впливати на сталість дохідності та підвищувати його рівень, і, як наслідок, мати додаткові фінансові можливості щодо подальшого розширеного відтворення [8].

Зазначені фактори знаходяться у тісному зв'язку і вимагають від керівництва будь якого підприємства прийняття ефективних управлінських рішень з метою реагування на зміни в умовах нестабільності та невизначеності. Так, зміни в оподаткуванні підприємств в Україні призведуть до додаткових витрат, що вплине на дохідність. Варіантів оптимізації ситуації може бути декілька, але серед альтернативи їх на мікрорівні ключовим при виборі має бути оптимізація та

удосконалення виробничих процесів та збереження ресурсів, що є найдієвішим при мінімальних матеріальних і часових витратах.

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
☐ Обсяг реалізації	☐ Макроекономічна стабільність
☐ Ефективність управління	☐ Конкуренція на ринку
☐ Собівартість продукції	☐ Законодавча база та податкова політика
☐ Цінова політика	☐ Дефіцит персоналу
☐ Інновації та технології	☐ Купівельна спроможність споживачів
☐ Кваліфікація персоналу	☐ Політичні фактори
☐ Маркетинг та продажі	☐ Інфляція
☐ Асортимент та якість продукції	☐ Зовнішня торгівля
☐ Ефективність управління	☐ Конкуренція в галузі
☐ Корпоративна культура	☐ попит на продукцію
☐ Фінансова політика	☐ Технологічні зміни в галузі

Рис.1. Фактори впливу на дохідність підприємства

Джерело: сформовано авторами

Важливим кроком для визначення інструментів підвищення дохідності підприємств на нашу думку є аналіз стану української економіки, а також ідентифікація найбільш прибуткових секторів (рис. 2). Цей аналіз дозволяє виявити потенційні можливості для росту та розвитку підприємств, а також зрозуміти, які галузі демонструють найвищу фінансову ефективність у даних економічних умовах.

Аналіз структури доходів топ-10 компаній України демонструє необхідність більш рівномірного розвитку різних секторів економіки. Спостерігається значна концентрація доходів у кількох ключових секторах, таких як енергетика, металургія та харчова промисловість.

Рис. 2. Топ-10 прибуткових секторів економіки України у 2023 р.
Джерело: сформовано авторами на основі Державної служби статистики України [9]

В умовах сучасних економічних і соціальних трансформацій підприємства стикаються з численними викликами, що впливають на їх здатність забезпечувати стабільний рівень дохідності. Для ефективної протидії цим викликам і підвищення рівня дохідності необхідно визначити систему заходів та інструментів, що забезпечать конкурентоспроможність підприємства.

Сучасні підприємства функціонують в умовах численних викликів, які суттєво стримують їхній розвиток та зростання дохідності зображено на рис. 3.

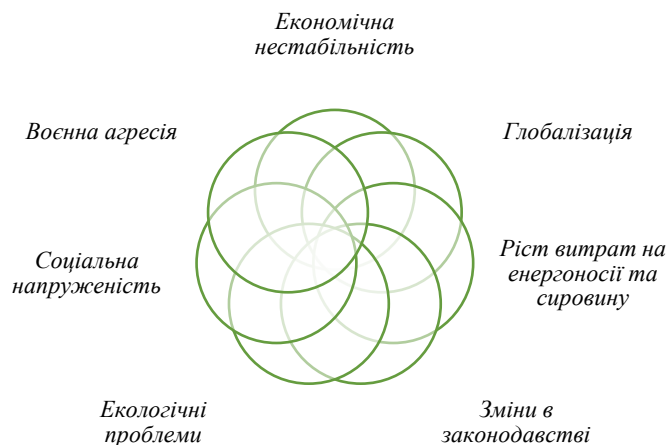

Рис.3. Система сучасних викликів, які стримують зростання дохідності підприємств в умовах невизначеності

Джерело побудовано авторами на основі [10,11,12]

Одним із ключових детермінант є економічна нестабільність, що включає економічні кризи, інфляцію та коливання валютних курсів. Це зменшує купівельну

спроможність споживачів, підвищує витрати на виробництво та створює ризики для планування довгострокових стратегій. Потужним стримувальним фактором для розвитку української економіки є надходження на внутрішній ринок імпортової більш конкурентоспроможної продукції, а на фоні постійних змін в законодавстві України конкурентоспроможність української продукції втрачає свої позиції в рази. Значним викликом також є підвищення витрат на енергоресурси та сировину. У зв'язку з глобальними економічними та екологічними проблемами, витрати на ресурси стрімко зростають, що знижує рентабельність виробництва. Підприємствам стає дедалі важче підтримувати конкурентоспроможність без істотних інвестицій у енергоефективність та нові технології. Воєнна агресія в країні та світі наносить шкоду бізнесу, яку неможливо підрахувати жодному економісту у світі.

В напрямку сталого розвитку економіки України курс має бути направлений на екологічне виробництво, що має значні перспективи зростання дохідності бізнесу. Але більшість підприємств є не готовими до такого вектору діяльності, що потенційно занижує можливий рівень їх доходу.

Таким чином, підприємствам необхідно застосовувати комплексний підхід для подолання цих викликів. Це передбачає впровадження інноваційних технологій, оптимізацію витрат, підвищення якості управління, адаптацію до змін у законодавстві, інвестиції в розвиток персоналу та гнучкість у реагуванні на зміни в ринковому середовищі. Лише такий підхід дозволить підприємствам залишатися конкурентоспроможними і збільшувати дохідність у сучасних умовах.

В результаті визначених раніше прибуткових секторів економіки України, доцільним є подальші дослідження в напрямку вивчення успішних практичних кейсів по веденню прибуткового бізнесу в сучасних складних економіко–політичних умовах в Україні.

Пропонуємо розглянути для прикладу кейси подолання викликів ТОВ «Дельта Вілмар Україна», яке виступає унікальним гравцем на ринку соняшникової та тропічних олій. Компанія є успішним прикладом поєднання ефективного менеджменту керівництва, передових технологій виробництва та команди кваліфікованих інженерів, робітників і менеджерів. ТОВ «Дельта Вілмар Україна» налічує два заводи: одного з переробки тропічних олій та олійних культур, а також термінала для перевалки рослинних олій в порту Південний (Одеська область). Усі підприємства розташовані в с. Нові Біляри, на екологічно чистій території за 30 км від Одеси.

ТОВ «Дельта Вілмар Україна» демонструє стабільну фінансову ефективність завдяки високому рівню виробничих потужностей та успішній інтеграції у глобальні ринки тропічних і соняшникових олій. Компанія забезпечує значний обсяг переробки сировини та перевалки рослинних олій, що сприяє зростанню доходів. Розташування підприємств поблизу порту Південний дозволяє

оптимізувати логістичні витрати та збільшувати експортний потенціал, що позитивно впливає на загальну рентабельність бізнесу.

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Дельта Вілмар Україна» за 2021–2023 роки (табл.1) свідчить про значне коливання ключових фінансових показників.

Таблиця 1

Діагностика фінансових результатів ТОВ «Дельта Вілмар Україна»

Показники	2021	2022	2023	Зміна	
				+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	11 452 917	11 663 940	11 069 782	-383 135	96,7
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	608 456	2 287 851	1 950 504	1 342 048	320,6
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток або збиток), тис. грн.	323 419	1 029 258	1 368 410	1 044 991	423,1
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток або збиток), тис. грн.	208 505	830 856	1 114 640	906 135	534,6
Чистий фінансовий результат (прибуток або збиток), тис. грн.	171 044	675 068	905 330	734 286	529,3

Джерело: побудовано авторами на основі звітності підприємства [13]

Але, незважаючи на незначне зменшення чистого доходу в 2023 році на 3,3% порівняно з 2022 роком, компанії вдалося отримати порівняно значний чистий фінансовий результат і залишатись на «плаву» (рис4).

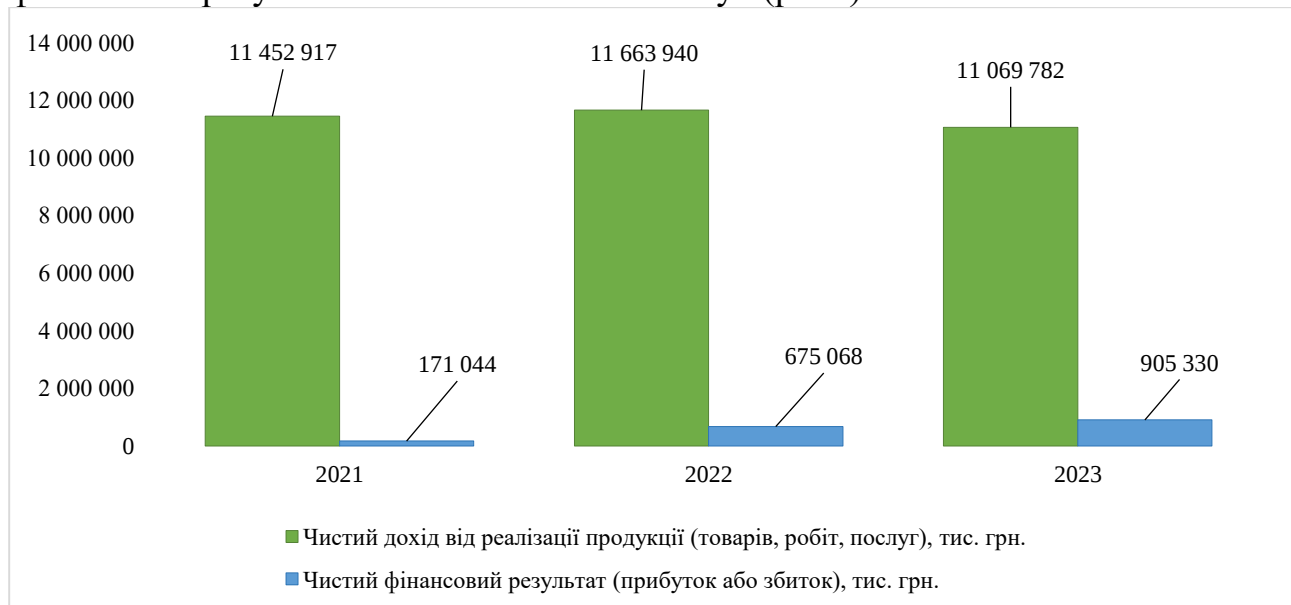

Рис.4. Співвідношення чистого доходу та чистого прибутку

Джерело: побудовано авторами на основі звітності підприємства [13]

Це свідчить про ефективні заходи з оптимізації витрат та покращення управлінських процесів. Збільшення прибутку, навіть за зменшення доходу, вказує на здатність компанії адаптуватися до ринкових умов і підвищувати свою рентабельність. Заслуговує на увагу вивчення досвіду використання принципів моделі циркулярної економіки в товаристві, який демонструє активізацію економічних переваг поряд із активізацією в регіоні екологічних практик.

Безвідходне виробництво в ТОВ "Дельта Вілмар Україна" зосереджене на максимальному використанні ресурсів та мінімізації відходів виробництва. У технологічних процесах застосовуються технології, які дозволяють переробляти сировину на різні продукти, знижуючи обсяг викидів та невикористаних матеріалів. Наприклад, під час переробки насіння соняшнику утворюються два побічних продукти: лушпиння та лецитин, які використовуються як сировина для інших галузей.

В товаристві, як частина безвідходного виробництва, використовується сире лушпиння соняшника для роботи котельні. Це дозволяє підприємству зменшувати використання традиційних видів палива, замінюючи їх біомасою, що є екологічно чистим і відновлюваним джерелом енергії. Використання лушпиння не лише допомагає знижувати витрати на енергоресурси, а й мінімізує кількість відходів, перетворюючи їх на корисну енергію для виробничих процесів підприємства.

Також, сире соняшникове лушпиння використовується для грануляції. Цей процес дозволяє перетворювати лушпиння на гранули, які можуть використовуватися як біопаливо або як сировина для кормових цілей шляхом безпосереднього введення в раціон тваринам (у господарствах, на фермах) і для виробництва комбікормової продукції.

В процесі переробки насіння соняшнику утворюється лецитин, який можна відокремити та використовувати. Лецитин проходить додаткову обробку та в результаті отримуємо фосфатидну емульсію, яка широко застосовується в харчовій, косметичній та фармацевтичній промисловості, в якості емульгаторів, стабілізаторів, антиоксидантів, синергістів антиоксидантів, волого утримуючих агентів, хлібопекарський покращувач косметичних засобів.

У сучасних умовах ведення бізнесу все більшого значення набуває інтеграція принципів циркулярної економіки, яка спрямована на максимальне використання ресурсів та мінімізацію відходів. Для підприємств в Україні, це створює можливості для підвищення дохідності за рахунок ефективного використання сировини, утилізації відходів і впровадження сталих технологій.

Важливим напрямом у подальшому зростанні дохідності підприємств є вертикальна інтеграція щодо використання принципів ЦЕ, адже фінансові можливості є нерівними серед суб'єктів усього ланцюга виробництва. Тому в підсиленні стратегії циркулярної економіки є співпраця переробників продукції сільського господарства з постачальниками сировини та використання залишкової біомаси — кошиків соняшнику та відходів ріпаку. Ці відходи можуть бути

перетворені на енергетичні ресурси або використовуватись для виробництва біопродуктів, таких як біогаз, біодизель або органічні добрива. Це дозволить усім учасникам зменшити витрати на енергоресурси, підвищити екологічність виробничих процесів, а також отримати додаткові джерела доходу за рахунок продажу отриманої продукції.

Така модель функціонування не лише забезпечить економічні вигоди, але й підвищить репутацію підприємства як соціально відповідальної компанії, що дбає про сталий розвиток та екологічне майбутнє.

На основі вивчення теоретичних аспектів підвищення дохідності підприємств, проведеного аналізу діяльності ТОВ «Дельта Вілмар Україна», визначимо ключові інструменти для зростання рівня дохідності підприємств в Україні на перспективу.

Ключовими інструментами підвищення дохідності підприємств в умовах невизначеності є стратегічне переорієнтування бізнесу, оптимізація операційної діяльності, цифрова трансформація, ефективне управління людськими ресурсами, забезпечення фінансової стійкості та управління ризиками, а також впровадження інновацій і адаптація до нових умов (рис.5).

Стратегічна переорієнтація бізнесу включає диверсифікацію продуктового портфеля, спрямовану на виробництво товарів першої необхідності, продуктів з високою доданою вартістю та товарів подвійного призначення. Розширення географії продажів через вихід на нові ринки з стабільним попитом може забезпечити додаткові джерела прибутку. Адаптація бізнес-моделі через перехід до онлайн-продажів, франчайзинг або кооперацію з іншими підприємствами також є важливим аспектом підвищення стійкості в умовах кризи.

Рис.5. Ключові інструменти підвищення дохідності підприємств
Джерело побудовано авторами на основі власних досліджень

Оптимізація операційної діяльності передбачає спрощення виробничих процесів через елімінацію неефективних етапів та використання гнучких виробничих систем. Управління запасами та оптимізація логістичних ланцюгів, включаючи пошук нових постачальників і перегляд маршрутів доставки, сприяють зменшенню витрат і підвищенню операційної ефективності підприємств.

Цифрова трансформація охоплює впровадження цифрових технологій для автоматизації виробництва, використання хмарних рішень та аналітики даних для прийняття обґрунтованих рішень. Розвиток електронної комерції через створення онлайн-магазинів та використання маркетплейсів дозволяє розширити доступ до нових клієнтів, а цифрові канали просування продукції, зокрема таргетована реклама та SMM, покращують ефективність маркетингових зусиль.

Управління людськими ресурсами полягає в розвитку людського капіталу через навчання персоналу, підвищення кваліфікації та створення систем мотивації. Впровадження гнучких форм організації праці, таких як віддалена робота або гнучкий графік, дозволяє краще адаптуватися до нових умов. Важливим є забезпечення психологічної підтримки працівників, що сприяє покращенню морального клімату та підвищенню продуктивності.

Фінансова стійкість і управління ризиками включає управління грошовими потоками через створення резервного фонду, оптимізацію дебіторської заборгованості, а також управління валютними ризиками за допомогою фінансових інструментів для хеджування. Залучення інвестицій через пошук стратегічних партнерів та участь у державних програмах підтримки бізнесу сприяє фінансовій стабільності та подальшому розвитку підприємств.

Інновації та адаптація до нових умов передбачає формування культури інновацій на підприємстві через стимулювання творчості співробітників та співпрацю з науковими установами для розробки нових продуктів і технологій. Швидка адаптація до змін ринку, готовність до трансформації бізнес-моделі та впровадження інноваційних рішень дає можливість підприємствам залишатися конкурентоспроможними.

У різних галузях економіки України становлення та розвиток власників підприємств для досягнення максимальних результатів відбувається через економічне стимулювання виробників, що є важливою частиною організаційно-економічного механізму забезпечення дохідності. В ринкових умовах цей механізм спрямований на підтримку безперервного розвитку підприємства та забезпечення ефективного управління. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності підприємства представлено на рис. 6.

Відмітимо ключові принципи побудови організаційно-економічного механізму забезпечення дохідності підприємства: ефективність управління, зменшення кількості проміжних етапів, гнучкість у прийнятті рішень, компактність організаційної структури, прозорість та відкритість процесів, гармонійне поєднання

державного регулювання з саморегуляцією підприємства, а також відповідність умовам поточної соціально-економічної ситуації в країні.

Основною метою цього механізму є створення умов для отримання стабільного доходу, що досягається через ефективні управлінські методи — від прийняття стратегічних рішень до контролю за їх виконанням і оцінкою результатів. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції, розширенню ринків збуту, а також зростанню рентабельності та ліквідності підприємства.

Таким чином, раціональна побудова організаційно-економічного механізму, як комплексної системи важелів і заходів, спрямована на створення необхідних умов для підвищення ефективності діяльності підприємства. Це досягається через інтегроване впровадження функціональних, забезпечувальних та організаційно-економічних елементів, що разом формують основу для його сталого розвитку та прибутковості.

Рис.6. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності підприємства в умовах невизначеності
Джерело побудовано авторами на основі [1,14]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в умовах економічної нестабільності та зовнішніх загроз українські підприємства повинні впроваджувати нові підходи до управління своєю фінансовою ефективністю. Зокрема, ключовими факторами підвищення дохідності є інноваційні рішення, ефективне управління витратами, а також адаптація до змінних ринкових умов. Особливий акцент робиться на необхідності диверсифікації джерел доходу та модернізації технологічних процесів, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

З огляду на практичну значущість, ці заходи дозволять не лише підтримувати стабільний рівень дохідності, але й створювати нові можливості для розвитку в умовах нестабільної економіки. Інтеграція новітніх технологій, пошук нових ринків збуту та оптимізація бізнес-процесів можуть стати ключовими стратегіями для подолання сучасних викликів.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі впливу сучасних викликів на різні галузі економіки України, а також у розробці конкретних практичних механізмів для підвищення дохідності через інноваційні технології, стратегічне планування та покращення управлінських рішень на рівні підприємств.

Список використаних джерел

1. Christensen C. M. The Innovator's Dilemma : When New Technologies Cause Great Firms to Fail. *Harvard Business Review Press*. 1997. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=46> (дата звернення: 16.10.2024).
2. Економічний розвиток підприємств агропродовольчої сфери на інноваційній основі / І. Чіков та ін. *Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики*. 2022. №42, т.1. С. 98-106. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3672> (дата звернення: 21.10.2024).
3. Porter M. E. Competitive Advantage : Creating and Sustaining Superior Performance. *Harvard Business Review Press*. 1985. URL: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=193> (дата звернення: 16.10.2024).
4. Шевченко А., Соломонова В. Інтеграція принципів циркулярної економіки в аграрний сектор України. *Актуальні аспекти розвитку науки і освіти: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників та молодих науковців*. Одеса : ОДАУ, 2024. С. 621-626.
5. Гришова І. Ю., Яковенко А. О., Степанова М. М. Стійкість циркулярної економіки в контексті розвитку індустрії 4.0. *Аграрні інновації*. 2024. №6. С. 167-174. URL: <http://agrarian-innovations.izpr.ks.ua/index.php/agrarian/article/view/671/687> (дата звернення: 02.11.2024).

6. Камінська Т. Г. Взаємозв'язок доходів і витрат як категорій оціночних характеристик руху капіталу в обліку. *Науковий вісник НУБіП України*. 2010. Вип. 154. С.170-178.
7. Продіус Ю. І. Економіка підприємства : навч. посіб. Харків : Одиссей, 2004. 416 с.
8. Шевченко А. А., Петренко О. П., Орлова В. О. Дослідження факторів впливу на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні. *Наукові горизонти*. 2020. №9, т. 23. С. 68–76. URL: <http://surl.li/upfyc>.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.09.2024).
10. Тюленєва Ю., Ренкас С. Фактори впливу на прибуток підприємств та напрями підвищення прибутковості. *Підприємництво та інновації*. 2017. №3. С.102-107. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/134> (дата звернення: 28.09.2024).
11. Shevchenko A. A., Petrenko O. P., Ziuzina A. Y. Peculiarities of strategic development of enterprises under martial law. *Scientific perspectives*. 2024. №9(51). P.421-434. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/15170/15240> (дата звернення: 28.10.2024).
12. Шевченко А. А., Петренко О. П. Детермінанти економічного розвитку сільського господарства в Україні. *Modern Economics*. 2023. №38. С. 186-193. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue-38-2023/>.
13. Річна звітність ТОВ "Дельта Вілмар Україна". URL: <https://www.deltawilmar.com/richna-zvitnist/>.
14. Пархомиць М. К., Гудак В. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств : теорія, методика, практика : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 256 с. URL: <http://surl.li/uxwrxh> (дата звернення: 02.10.2024).

References

1. Christensen, C. M. (1997). The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail. *Harvard Business Review Press*. <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=46>.
2. Chikov, I., Radko, V., Marshalok, M., Tepliuk, M., Petrenko, O., Sharko I., & Sitkovska, A. (2022). Economic development of agricultural food enterprises on an innovative basis. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 1(42), 98-106. <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3672> [in Ukraine].
3. Porter, M. E. (1985). Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. *Harvard Business Review Press*. Retrieved from: <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=193>.

4. Shevchenko, A. A., & Solomonova, V. (2024). Integration of circular economy principles into the agricultural sector of Ukraine. *Current aspects of the development of science and education: IV International Scientific and Practical Conference of Scientific and Pedagogical Workers and Young Scientists* (p. 621-626). Odesa: OSAU [in Ukraine].
5. Grishova, I. Yu., Yakovenko, A. O., & Stepanova, M. M. (2024). Sustainability of the circular economy in the context of the development of industry 4.0. *Agrarian innovations*, 6. <http://agrarian-innovations.izpr.ks.ua/index.php/agrarian/article/view/671/687> [in Ukraine].
6. Kaminska, T. G. (2010). The relationship between income and expenses as categories of estimated characteristics of capital movements in accounting. *Scientific Bulletin of the NUBiP of Ukraine*, 154, 170-178 [in Ukraine].
7. Prodius, Y. I. (2004). *Enterprise Economics*. Kharkiv: Publishing House "Odyssey" [in Ukraine].
8. Shevchenko, A. A., Petrenko, O. P., & Orlova, V. O. (2020). Study of influencing factors on the efficiency of agricultural enterprises in Ukraine. *Scientific horizons*, 23(9), 68-77. <https://clipr.cc/Dhv7K> [in Ukraine].
9. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukraine].
10. Tyuleneva, Yu., & Renkas, S. (2017). Factors influencing the profit of enterprises and directions for increasing profitability. *Entrepreneurship and Innovation*, 3, 102-107. <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/134> [in Ukraine].
11. Shevchenko, A. A., Petrenko, O. P., & Ziuzina, A. Y. (2024). Peculiarities of strategic development of enterprises under martial law. *Scientific perspectives*, 9(51), 421-434. <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/15170/15240>.
12. Shevchenko, A., & Petrenko, O. (2023). Determinants of economic development of agriculture in Ukraine. *Modern Economics*, 38, 186-193. <https://modecon.mnau.edu.ua/determinants-of-economic-development-of/> [in Ukraine].
13. Annual report of LLC "Delta Wilmar Ukraine". <https://www.deltawilmar.com/richna-zvitnist/> [in Ukraine].
14. Parkhomets, M. K., & Gudak, V. V. (2014). *Organizational and economic mechanism for ensuring the profitability of agricultural enterprises: theory, methodology, practice*. Ternopil: TNEU. <http://surl.li/uxwrxb> [in Ukraine].

Надходження рукопису до журналу: 09.12.2024

Прийнято до друку рукопис після рецензування: 20.12.2024

Дата публікації: 26.12.2024